

Міністерство освіти Азербайджанської Республіки  
Міністерство освіти і науки України

Азербайджанський архітектурно-будівельний університет  
Національний університет «Полтавська політехніка  
імені Юрія Кондратюка»

# **BUILDING INNOVATIONS – 2020**

Збірник наукових праць  
за матеріалами

III Міжнародної  
азербайджансько-української  
науково-практичної конференції

1 – 2 червня 2020 року

Баку – Полтава 2020

**Ніколаєнко В.А.**, д.арх., професор,  
ORCID ID: 0000-0003-3862-0988, e-mail: dastam@i.ua,  
**Ніколаєнко В.В.**, к.арх.,  
ORCID ID: 0000-0003-3017-6739, e-mail: arxdizayner@gmail.com,  
**Зубричев О.С.**, к.арх.,  
ORCID ID 0000-0002-0948-7033, e-mail: arhusp@i.ua.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

## ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНЕ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ В МІСТАХ УКРАЇНИ

**Анотація.** Розглянуті проблеми створення цілісності архітектурного середовища у зв'язку з творенням нових сучасних об'єктів архітектури та вибору типу «входження в архітектурний контекст середовища», що склалося історично. Досліджено історико-архітектурне формування громадських будівель, як складової цілісного містобудівного організму та визначені головні засоби та принципи поєднання нової архітектури та існуючих історичних архітектурних громадських будівель.

**Ключові слова:** архітектурно-історичне середовище, архітектура, містобудування, громадські будівлі, архітектурна спадщина.

**Nikolaïenko V.A.**, Ph.D of architecture, Professor,  
ORCID ID: 0000-0003-3862-0988, e-mail: dastam@i.ua,  
**Nikolaïenko V.V.**, Phd of architecture, Senior Lecturer,  
ORCID ID: 0000-0003-3017-6739, e-mail: arxdizayner@gmail.com,  
**Zubrichev O.S.**, Phd of architecture, Senior Lecturer,  
ORCID ID 0000-0002-0948-7033, e-mail: arhusp@i.ua.  
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University

## HISTORICAL AND ARCHITECTURAL FORMATION OF PUBLIC BUILDINGS IN THE CITIES OF UKRAINE

**Abstract.** The problems of creating the integrity of the architectural environment in connection with the creation of new modern architectural objects and the choice of the type of "entry into the architectural context of the environment", which has developed historically. The historical and architectural formation of public buildings as a component of an integral town-planning organism is studied and the main means and principles of combining new architecture and existing historical architectural public buildings are determined.

**Keywords:** architectural and historical environment, architecture, urban planning, public buildings, architectural heritage.

Розвиток найбільших міст України (активне наростання урбанізації, зростання території міста), підвищення вимог населення до комфортного проживання в місті, ускладнення і збільшення інтенсивності виробничої діяльності, розширили і змінили характер взаємодії історично складеного й нового міського середовища, призвели до невідповідності, а часом до стильового дисонансу архітектурного вигляду міст.

На сьогоднішній день актуальною проблемою в містах України, які в більшості мають історичне архітектурне надбання, є створення цілісності архітектурного середовища, яке тісно пов'язане з проблемами формування цілісності різних масштабних рівнів архітектурного середовища й визначення ролі та вибору типу «входження в архітектурний контекст середовища», що склалося історично, нових

будівель і споруд.

У XXI столітті виникають нові виклики в архітектурі. Заклик до спорудження висотних та нових будівель є однозначним серед сучасних міст, але збереження унікального міського пейзажу і його дуже різноманітної архітектури, в тому числі і громадських будівель, змушує шукати баланс. Головна задача - це поєднання сучасної архітектури та історичних громадських споруд.

Формування історичних громадських будівель проходило певний відрізок часу. На кожному історичному етапі створювалися нові громадські будинки, які втілювали в себе стилістичні та композиційні особливості певного періоду. Кожен елемент історичної будівлі, такі як ліпнина, декоративні елементи, елементи оздоблення та інше, несуть архітектурну цінність. Вони різноманітні за своєю стилістикою, художністю, монументальністю та якістю будівлі. Кожна з них демонструє художню творчість архітекторів, сумлінність будівельників, які базувались на фінансовій спроможності замовників. Відповідно, всі процеси в економіці, мистецькому житті та соціальному розвитку міста відобразилися у громадських спорудах.

В містобудівному сенсі громадські будівлі впливали на розвиток інфраструктури, закладали певні містобудівні аспекти.

В період глобалізації, трансформації національних і культурних цінностей, моральних орієнтацій суспільства і людини, впливу на духовний розвиток нації та на її потреби, з'являються нові умови для відбору цінностей і норм моралі, змінюється світогляд та свідомість на об'єкти архітектури, історичну забудову.

Сприйняття міського середовища повинно відповідати як фізіологічним, так і духовним потребам людини та бути соціально рухомим та генетично стійким. Цим чинником виступає духовна сутність міського середовища, та інформація, яку сприймає людина відповідно принципу психологічного гомеостазу. Необхідно зауважити, що духовні потреби людини до міського середовища безпосередньо пов'язані з історичною забудовою, пам'ятками архітектури, які на підсвідомому рівні формують прагнення знайти необхідну інформацію в цьому середовищі. Історичне нашарування архітектурних об'єктів, збудованих у різні епохи формує генетичну пам'ять нації та є той інформацією, яка підтримує і відповідає генетичним потребам людини в душевному комфорті при сприйнятті міського середовища.

Середовище буття людини до початку XX століття зберігалось не завдяки, а всупереч відсутності мобільних транспортних зв'язків. Таким чином, кожний регіон, кожна нація творила своє, притаманне тільки їй оточенню, яке підпорядковувалося потребам, а також максимально відповідало матеріальним можливостям людей даної місцевості. Ще не були розроблені синтетичні матеріали, які давали можливість замінювати чи імітувати природні. XXI століття, з його бурхливим розвитком техногенних процесів, новими матеріалами, раніше невідомими, розвитком транспортних і комунікативних засобів, спонукало до пошуку нових концепцій, їх наукового обґрунтування щодо забудови міст з історичним архітектурним надбанням та нових поглядів на формування міського середовища.

Таким чином, функціональна й естетична особливості архітектури громадських будівель змінювалися в ході історичного процесу й втілювалися в архітектурних стилях. Весь процес розвитку світової архітектури може бути штучно розділений на замкнуті стилістичні відрізки. Історія показує нам постійний розвиток, що змінює архітектуру в процесі боротьби нового зі старим, зміни загального художнього стилю при національній своєрідності архітектури кожної країни. Однак у кожному періоді були стійкі ознаки, що визначають стиль. Стиль, що відбиває певну епоху, відмирає з нею й не може бути повністю відновлений.

Важливу роль у формуванні міського каркасу отримують місця перехрещення старої та нової структур міста. Вони стають головними вузлами оновленого плану

міста, його найбільш сталим в масі компонентом, де концентрується функціональна та містобудівна активність.

Змінюються самі задачі охорони історико-культурної спадщини. В попередні десятиліття вони зводилися до вибіркової наукової обґрунтованої реставрації окремих пам'яток, часто з «розчисткою» оточуючої забудови.

Сьогодні ж стало очевидним, що це неприпустимо. Від збереження окремих пам'яток сучасна архітектурна теорія та практика перейшла до збереження історичного архітектурного середовища в цілому.

Питання збереження та оновлення історичного міського середовища повинні вирішуватись комплексно. Щоб зберегти історичне міське середовище, необхідно зробити його по-справжньому життєздатним. Потрібно не тільки підтримувати його, а й постійно оновлювати. Це єдиний процес, що включає і реставрацію, і ремонт, і благоустрій, і нове будівництво.

Концентрація більшої частини нового будівництва об'єктів загальноміського значення повинна передбачатися за межами центрального історичного ядра міста та не за рахунок знищення історичних будівель. Разом з цим ділянки для розміщення таких об'єктів слід обирати достатньо близько від історичного ядра таким чином, щоб ці громадські будівлі активно формували ландшафт центральної частини міста, не порушуючи її композиційної побудови, що склалася історично.

**Висновки.** Сьогодні в містах України існує загроза зникнення історично сформованих громадських будівель. Хоча і існує закон про охорону пам'яток архітектури, але на рівні держави не ведеться на достатньому рівні захист, відновлення та реставрація об'єктів архітектурної спадщини. Враховуючи цінність землі, де знаходиться історична забудова, дуже часто вона таким чином знищується, для забудови на тому місці сучасної забудови. Кожна історична громадська будівля являється пам'ятником архітектури певного значення. Захист та збереження її повинна контролювати держава. Як прикладом можуть бути європейські держави, де до охорони таких об'єктів відносяться дуже прискіпливо. Якщо ситуацію не змінити найближчим часом, міста можуть втратити архітектурну спадщину, тому збереження усіх надбань української культури історичної давнини залишається важливим питанням сьогодення.

### *Література*

1. *Історико-культурна спадщина України : проблеми дослідження та збереження / Ред. кол.: В. О. Горбик, О. П. Дорошко, С. І. Кот; НАН України; Ін-т історії України. - Київ, 1998. - 399 с.*
2. *Кудерська, Надія Іванівна Право культурної спадщини України. Загальна частина : підручник / Н. І. Кудерська ; МОН України, М-во культури України, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. - Київ, 2014. – 260 с. - ISBN 978-966-452-170-0.*
3. *Кузьменко, Оксана Володимирівна. Адміністративно-правова охорона культурної спадщини України : монографія / О. В. Кузьменко, І. В. Пивовар ; МОН України. - Київ : Аванпост-прим, 2010. - 197 с. - ISBN 978-617-502-002-9*
4. *Курило, Тетяна В'ячеславівна Правова охорона культурної спадщини України : монографія / Т. В. Курило. - Львів : Новий Світ-2000, 2006. - 152 с. - ISBN 966-418-021-1.*
5. *В. О. Кодін конспект лекцій з дисципліни «Основи реконструкції історичних міст» для студентів 5 курсу професійного напрямку 060102-«Архітектура» Харків хнамг 2008 В. О. Кодін. Конспект*